RECULL ORTOGRÀFIC

La síl·laba

Una **síl·laba** és un so o un grup de sons d'una paraula que diem en un sol cop de veu. La paraula *gallina*, per exemple, té tres síl·labes: *ga–lli–na*.

Quan les paraules tenen dues o més síl·labes, sempre n'hi ha una que sona més fort: és la **síl·laba tònica** (*can–**ço**, **sor**–ra*). La resta de síl·labes s'anomenen **síl·labes àtones**.

L'accent gràfic

En les **paraules agudes** la síl·laba tònica és l'última.
En les **paraules planes** la síl·laba tònica és la penúltima.
En les **paraules esdrúixoles** la síl·laba tònica és l'antepenúltima.

Duen **accent gràfic** les paraules següents:
– Les **paraules agudes** que acaben en alguna d'aquestes terminacions: -**a**, **-e**, **-i**, -**o**, **-u**, **-as**, **-es**, **-is**, **-os**, **-us**, **-en**, **-in**.
– Les **paraules planes** que no acaben en cap de les terminacions anteriors.
– Totes les **paraules esdrúixoles.**

En català hi ha dos tipus d'**accent gràfic**: l'**accent obert** (`) i l'**accent tancat** (´).
Les vocals obertes, quan s'han d'accentuar, duen **accent obert**: *arr**ò**s*, *f**à**cil*, *m**à**quina, c**à**rrega*...
Les vocals tancades, quan s'han d'accentuar, duen **accent tancat**: *m**í**mica*, *tamb**é***, *can**ó,** mat**í,** autob**ú**s**,** pr**í**ncep**,** m**ú**sica*...

© Editorial Barcanova

L'ACCENT DIACRÍTIC

Per distingir el significat de dues paraules que s'escriuen igual, de vegades s'utilitza l'accent. En aquests casos l'accent s'anomena ***accent diacrític***: *bé–be, néta–neta, dóna–dona, és–es.*

LA E I LA O TÒNIQUES

Les vocals **e** i **o**, quan es troben en síl·laba tònica, poden ser **obertes** o **tancades**.

e oberta: *cel*, *be* **e tancada**: *serp*, *bé*
o oberta: *sol*, *os* **o tancada**: *mandrós*, *ós*

Les **vocals e** i **o obertes**, quan s'accentuen, duen **accent obert**: *tel**è**fon*, *S**ò**nia*.
Les **vocals e** i **o tancades**, quan s'accentuen, duen **accent tancat**: *mirar**é***, *saltir**ó***.

© Editorial Barcanova

La O àtona

Alguns noms, la majoria masculins, acaben en **-o àtona**: *ferr**o**, sur**o***...

Per saber si hem d'escriure una **o** o una **u** en una **síl·laba àtona** d'una paraula, podem buscar una altra **paraula de la mateixa família** que tingui la **o** o la **u** en la **síl·laba tònica**:

*f**o**c* ⟶ *f**o**guera*, *f**o**gós*... *p**u**nxa* ⟶ *p**u**nxó*, *p**u**nxegut*...

La **terminació en o àtona de la primera persona del present** de molts verbs s'escriu amb -**o**: *cant**o**, corr**o**, dorm**o***...

El **plural** d'uns quants noms masculins acaba amb **-os:** *text**os***, *andalus**os***, *arross**os***...

La vocal neutra

En alguns llocs de parla catalana, la **a** i la **e**, quan es troben en una síl·laba àtona, sonen igual. És el so de la **vocal neutra**: *p**e**uet–P**a**uet*, *per**a**–Per**e***.
Per saber si una paraula s'escriu amb **a** o amb **e,** en busquem una altra de la mateixa família que tingui la **a** o la **e** en síl·laba tònica: *fr**e**dolic–fr**e**d*, *s**a**ler–s**a**l*.
*p**a**ga* ⟶ *p**a**guem*
Excepcions: • *n**e**ix*, però *n**a**ixem*
• *tr**e**u*, però *tr**a**ieu*

Generalment les paraules **femenines** acaben en -**a**, però cal recordar que hi ha **excepcions**, com per exemple: *la febr**e***, *la piràmid**e***, *la class**e***, *la mar**e***, *la torr**e***, *la bas**e***, la noia alegr**e**, una olor agradabl**e**...
Generalment els noms masculins acaben en **-e**: *tigr**e***.
Però hi ha algunes excepcions: *map**a***, *di**a***.

El **plural** de les paraules que acaben en vocal neutra s'escriu amb **-es**. Cal parar atenció als canvis en les consonants!

En les **terminacions verbals** en què l'última lletra és la **vocal neutra**, cal escriure una **-a**: *cant**a***, *jug**a***... Si la vocal neutra és la penúltima lletra, cal escriure una **-e**: *cant**e**n*, *jugu**e**s*...

© Editorial Barcanova

L'APÒSTROF I LES CONTRACCIONS

Els articles **el** i **la** s'apostrofen (**l'**) quan van davant de paraules que comencen amb **vocal** o amb **h**: ***l'****Albert,* ***l'****home,* ***l'****ungla,* ***l'****herba*. Però, cal tenir en compte que l'article **la** no s'apostrofa mai quan va davant de paraules que comencen amb **i**, **u**, **hi**, **hu** àtones: ***la*** *imatge*, ***la*** *història*.

L'article **el**, quan es troba amb les preposicions **a**, **de**, **per**, **per a**, es contreu, excepte quan s'ha d'apostrofar.

a + el → **al**. Si s'ha d'apostrofar, **a + l'**.
de + el → **del**. Si s'ha d'apostrofar, **de + l'**.
per + el → **pel**. Si s'ha d'apostrofar, **per + l'**.
per a + el → **per al**. Si s'ha d'apostrofar, **per a + l'**.

LA R

La lletra **r** representa dos sons diferents: el so que trobem en paraules com *ma**r**e* o *vo**r**a* i el so que trobem en paraules com ***r**osa*, *ca**rr**etó* o *en**r**edat*.

– el so de **r simple** s'escriu amb una sola *r*: *pe**r**a, cà**r**ies*...

– el so de **r múltiple** s'escriu amb una sola *r* excepte quan va entre vocals, que s'escriu amb *rr*: ***r**oba*, *fol**r**e*, *so**rr**a*, *ca**rr**etó*...

Quan la **r** es troba en **posició final**, gairebé mai **no es pronuncia**: *sopa**r***, *fuste**r***... Hi ha, però, algunes excepcions: *co**r***, *ba**r***...

© Editorial Barcanova

LA S SONORA I LA S SORDA: S-Z-SS-C-Ç

El so de la **s** de *cami**s**a* és el so de **s sonora**.
El so de la **s** de ***s**abata* és el so de **s sorda**.
El so de la **essa sonora** s'escriu:
– amb **z** a principi de mot (***z**ona*) o entre consonant i vocal (*quin**z**e*);
– amb **s** entre vocals (*ca**s**a*, *ro**s**a*).
El so que trobem de la **essa sorda** s'escriu:
– amb **s** a principi de mot (***s**abó*), a fi de mot (*ro**s***) i entre consonant i vocal (*can**s**at*);
– amb **ss** entre vocals (*ma**ss**apà*);
– amb **ç** davant *a*, *o*, *u* (*pu**ç**a*, *llen**ç**ol*, *conven**ç**ut*) i a fi de mot (*feli**ç***);
– amb **c** davant *e*, *i* (***c**inema*, ***c**ent*).

En paraules d'una **mateixa família** la **ç** es converteix en **c** davant de **e**, **i**:
abraça ⟶ *abra**c**es*, *abra**c**in.*

LA B I LA V

Davant de **l** i de **r** escrivim sempre **b**: *sem**bl**ar*, *sem**br**ar*...

Darrere de **m** gairebé sempre hi escrivim una **b**: *e**mb**olic*.
Darrere de **n** sempre hi escrivim una **v**: *e**nv**eja*.

Algunes terminacions del passat s'escriuen amb **v**: **-ava**, **-aves**, **-ava**, **-àvem**, **-àveu**, **-aven**: *cantava*, *anàveu*, *saltaves*.
Les formes **vaig**, **vas**, **va**, **vam**, **vau** i **van** s'escriuen sempre amb **v**: ***Vaig** al mercat*; ***vas** a la piscina*; ***vaig** cantar*; ***vau** córrer*...

Les formes **havia**, **havies**, **havia**, **havíem**, **havíeu**, **havien** del verb **haver** s'escriuen amb **v**: *Ja **havien** fet les maletes*; *hi **havia** molta gent*...

© Editorial Barcanova

LA G I LA J

S'escriu **g** davant de **e**, **i**: ***g****elat*, ***g****inesta*.
S'escriu **j** davant de **a**, **o**, **u**: ***j****aqueta*, ***j****oc*, ***j****uliol*.

X-IX-TX-IG

La **x** que sona com ***xocolata*** es pot escriure de dues maneres:
– s'escriu **x** al començament de paraula i després de consonant: ***x****arop*, *pun****x****a*;
– s'escriu **ix** entre vocals i al final de paraula: *pe****ix****ater*, *gru****ix***.

El **so tx a final de paraula** es pot escriure de dues maneres:
– amb **tx** quan les paraules de la mateixa família duen **tx**:
*empa****tx*** (*empa****tx****ar*);
– amb **ig** quan les paraules de la mateixa família duen **j**, **g**, **tj** o **tg**:
*passe****ig*** (*passe****j****ar*, *passe****g****em*), *mi****g*** (*mi****tj****ó*, *mi****tg****es*).

© Editorial Barcanova

La H

El verb **haver** s'escriu sempre amb **h**.
Hi ha **formes verbals compostes** per una forma del **verb haver** i per un altre **verb acabat en -t**: *he cantat, han sortit*...
Les formes verbals **hi ha** i **hi havia** s'escriuen sempre amb **h**.

P-B, T-D, G-G a final de paraula

Les lletres **p** i **b** a final de paraula sonen igual: *ca**p***, *cor**b***.

Les lletres **t** i **d** a final de paraula sonen igual: *bole**t***, *fre**d***.

Les lletres **c** i **g** a final de paraula sonen igual: *lla**c***, *llar**g***.

© Editorial Barcanova